

Complexnummer: 522400

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Complex Hekellaan

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

522401, 522402

Woonplaats

's-Hertogenbosch

Gemeente

's-Hertogenbosch

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Hekellaan 4, 5211 LX te 's-Hertogenbosch

Complexomschrijving

Hekellaan 4, 's-Hertogenbosch (Complex, 3 onderdelen)

Inleiding.

Het complex van de voormalige Rijks HBS (Complexonderdeel 1), een SCHEIKUNDELOKAAL (Complexonderdeel 2) en een GYMNASIEKZAAL/TEKENLOKAAL annex CONCIERGEWONING (Complexonderdeel 3), is gelegen aan de noordelijke zijde van de Hekellaan, die de zuidelijke begrenzing van de Bossche binnenstad vormt. Het complex ligt binnen het stedenbouwkundig waardevolle gebied rond de Hekellaan en het Baselaarpark en Baselaarstraat, waar aan het begin van deze eeuw een luxueuze -voornamelijk uit villa's bestaande- bebouwing op de middeleeuwse wallen ontstond. Naast de H.B.S. bevindt zich een andere belangrijk voormalig schoolgebouw: het reeds beschermde stedelijk gymnasium aan het Nachtegaalslaantje. Zowel de Rijks HBS, als de gymnastiekzaal/tekenlokaal annex conciërgewoning werden gebouwd in 1905, naar ontwerp van de architect J.A. Vrijman, Rijksbouwkundige voor gebouwen van Onderwijs. De Rijks HBS en de gymnastiekzaal/conciërgewoning vertonen stijlelementen van de Overgangsstijl, gemengd met elementen van de rationalistische Neo-Gotiek. In 1908 werd de Rijks HBS uitgebreid met een een SCHEIKUNDELOKAAL, dat middels een lage poort op het hoofdgebouw aansluit. Ook deze latere toevoeging werd uitgevoerd naar ontwerp van J.A. Vrijman.

Omschrijving.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het complex is gebouwd op een globaal rechthoekig terrein, dat aan de zuidzijde wordt begrensd door de Hekellaan, aan de westzijde door het Nachtegaalslaantje, aan de noordzijde door de Dieze en aan de oostzijde door een erfafscheiding met woningen aan de Bethaniëstraat. Het hoofdgebouw van de Rijks HBS ligt met de hoofdingang aan de Hekellaan, met aansluitend op de noordwestelijke hoek van het schoolgebouw het scheikundelokaal. Aan de noordelijke zijde van het terrein ligt voormalige gymnastiekzaal met conciërgewoning en tekenlokaal. Het terrein wordt aan de straatzijde afgesloten door een smeedijzeren hek.

Waardering.

Het complex van de voormalige Rijks HBS te 's-Hertogenbosch is van algemeen belang. Het HBS-complex heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische/culturele ontwikkeling: het vormt een illustratie van de ontwikkeling binnen het hoger onderwijs rondom de eeuwwisseling. Het HBS-complex is van belang als illustratie van een typologische ontwikkeling: als schoolcomplex voor hoger onderwijs, met afzonderlijke bijgebouwen voor scheikunde-, teken- en gymnastiekonderwijs. Het HBS-complex heeft architectuurhistorische waarde: de gebouwen zijn als gaaf bewaarde representanten van rijksarchitectuur in de vroege 20e eeuw van belang: zij vormen een goed voorbeeld van de sobere Rijksbouwstijl. Het HBS-complex heeft ensemblewaarde vanwege de bijzondere betekenis van het complex wegens situering, verbonden met de ontwikkeling van het gebied van de voormalige stadswallen aan de zuidzijde van het stadscentrum; het complex is karakteristiek voor de representatieve, open bebouwing op deze voormalige wallen. Het complex is van belang vanwege de gaafheid van de bebouwing. Tot slot is het complex zeldzaam als gaaf bewaard voorbeeld van dit schooltype.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 522401

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	22 augustus 2002
Kadaster deel/nr	82733/195

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch	Noord-Brabant		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
's-Hertogenbosch	H			4938

Omschrijving**

Hekellaan 4, 's-Hertogenbosch (Complexonderdeel 1) Inleiding.

De voormalige Rijks HBS is gelegen aan de noordelijke zijde van de Hekellaan, die de zuidelijke begrenzing van de Bossche binnenstad vormt. De Rijks HBS werd gebouwd in 1905, naar ontwerp van architect J.A. Vrijman, Rijksbouwkundige voor gebouwen van Onderwijs. De Rijks HBS vertoont stijlelementen van het Eclecticisme en de neorenaissance. Inwendig onderging het schoolgebouw in 1908, 1924 en 1954 enige verbouwingen. In hoofdlijnen is het schoolgebouw echter nog origineel.

Omschrijving.

Het gedeeltelijk onderkelderde schoolgebouw heeft een globaal L-vormige plattegrond met een vleugel aan de voorzijde (conciërgkamer en hoofdportaal) en aan de oostelijke gevel (leslokalen) en telt twee bouwlagen onder een samengesteld overstekend zadeldak, gedekt met leien. In het dakschild boven de voorgevel twee dakkapellen, boven de achtergevel vier dakkapellen. Schoorstenen boven de dakschilden boven voor- en achtergevel. Muren in baksteen met hardstenen dorpellijsten. Het schoolgebouw heeft T-vensters met drieruits bovenlicht onder segmentvormige ontlastingsboog. De voorgevel (zuidelijke gevel) is opgebouwd uit een twee traveeën tellend, sterk vooruitspringend gedeelte, met hierin de hoofdingang. Links hiervan een drie traveeën tellende gevelpartij. Rechts een smallere gevelpartij van één travee met aan de voorzijde een anderhalffaags uitbouw voor trappenhuis en toiletten onder lessenaarsdak en een éénlaags aanbouw onder plat voor de rijwielstalling. Ingangspartij onder segmentboog met dubbele houten paneeldeur en hoge, hardstenen stoep. Boven de hoofdingang een driedelig venster onder segmentvormige ontlastingsboog, rechts van de hoofdingang twee identieke, boven elkaar geplaatste vensters. Boven de hoofdingang een zandstenen fries met de tekst "Rijkshoogereburgerschool Anno 1905" met op de uiteinden twee kopjes. Rechts boven de hoofdingang een natuurstenen reliëf met het Rijkswapen.

In de oostelijke gevel rechts de vleugel met leslokalen, links een vijf traveeën tellende gevelpartij, met hierin rechts, aansluitend op de uitstekende vleugel een aanbouw van anderhalve bouwlaag voor toiletten. Hierin kleine spleetvensters afgesloten door een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

keperboog. In de oostelijke zijde van deze aanbouw een achteringang met dubbele houten paneeldeur en zesruits bovenlicht onder segmentboog. Geheel links de aanbouw voor trappenhuis/toiletten, eveneens ter plaatse van de toiletten voorzien van spleetvensters. Boven in deze aanbouw een groot drielichtvenster. De achtergevel telt tien traveeën. Geheel rechts een éénlaags aanbouw onder plat dak. Hierin een achteringang, gevormd door een paneeldeur, voorafgegaan door een hardstenen stoep. Aan weerszijden hiervan kleine éénruits vensters.

De westelijke gevel heeft op de noordelijke en zuidelijke hoek risalerende gevelpartijen. Hierin ter hoogte van de zolder kleine vensters, boven het zoldervenster in de meest linkse hoekrisaliet een hijsbalk. Direct rechts van de noordelijke hoekrisaliet een zijingang.

In het inwendige is de oorspronkelijke dispositie van het schoolgebouw bewaard gebleven. Achter de hoofdingang een klein tochtportaal, dat toegang geeft tot de centrale gang, met aan weerszijden hiervan op de begane grond de directeurs- en conciërgkamer en een viertal klaslokalen. De leslokalen in de noordelijke vleugel van de HBS worden ontsloten door een dwars hierop geplaatste gang. Aan de oostelijke zijde van de hoofdgang het trappenhuis, in de gang in de noordvleugel een stalen trap. Op de bovenverdieping lagen oorspronkelijk negen klaslokalen en de bibliotheek. In het interieur is nog een groot aantal oorspronkelijke elementen bewaard gebleven, onder meer op de begane grond in de gang een terrazzovloer met siertegelrand, dubbele beglaasde tochtdeuren met zij- en bovenlichten onder segmentbogen, oorspronkelijke paneeldeuren naar klaslokalen, sommige met zij- en bovenlicht onder segmentboog. In de klaslokalen houten vloeren. In het trappenhuis - door middel van twee rondbogen met zuil naar de gang geopend - hardstenen trappen. Op de tussenverdieping nog het oorspronkelijke toilettenblok. In de gang op de bovenverdieping een tegelvloer. Oorspronkelijke beschoten grenen kap nog aanwezig.

Langs de Hekellaan is het schoolterrein afgezet door middel van een smeedijzeren ajourhek.

Waardering.

De voormalige Rijks HBS met hek is van algemeen belang. De HBS bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en culturele ontwikkeling: het vormt een illustratie van de ontwikkeling van het hoger onderwijs rondom de eeuwwisseling. De HBS is als schoolgebouw voor hoger onderwijs van belang als illustratie van een typologische ontwikkeling. De HBS heeft architectuurhistorische belang als gaaf bewaard gebleven representant van de rijksarchitectuur aan het begin van deze eeuw. De HBS is tot slot van belang vanwege de gaafheid van in- en exterieur en vormt als gaaf bewaard HBS-gebouw een zeldzaam voorbeeld van dit bouwtype in Noord-Brabant.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Onderwijs en wetenschap

Functie

Schoolgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 522402

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	22 augustus 2002
Kadaster deel/nr	82733/170

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*					
's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch	Noord-Brabant					
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Nachtegaalslaantje	6			5211 LE	's-Hertogenbosch		
Nachtegaalslaantje	3			5211 LE	's-Hertogenbosch		
Nachtegaalslaantje	4			5211 LE	's-Hertogenbosch		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel		
's-Hertogenbosch	H				4938		

Omschrijving**

Complex Hekellaan (Complexonderdeel 2 en 3)

Inleiding.

Het SCHEIKUNDELOKAAL van de voormalige Rijks H.B.S. te 's-Hertogenbosch ligt op de noordoostelijke hoek van het hoofdgebouw van de HBS, waarmee het via een lage poort wordt verbonden. In 1908 werden de scheikundelokalen in het hoofdgebouw van de HBS in gebruik genomen als gewone leslokalen en kregen de lokalen voor scheikundeonderwijs een nieuw onderkomen achter het hoofdgebouw. Het scheikundelokaal werd eveneens ontworpen door Rijksbouwkundige J.A. Vrijman.

Het scheikundelokaal toont een sobere vormgeving in een Traditioneel-Ambachtelijke vormentaal. In 1929 werd onder het scheikundelokaal een verwarmingskelder aangelegd. Verder bleef het gebouw vrijwel ongewijzigd.

De GYMNASIEKZAAL annex CONCIERGEWONING is gelegen ten noordwesten van het hoofdgebouw van de Rijks HBS, op de zuidelijke oever van de Dieze. Dit gebouw werd gelijktijdig met het hoofdgebouw, in 1903-1904 opgetrokken, naar ontwerp van J.A. Vrijman, Rijksbouwkundige voor gebouwen van Onderwijs. De gymnastiekzaal/conciërgewoning toont een meer sobere uitwerking van de Neo-Renaissance vormentaal van het hoofdgebouw. In 1951 is de gymnastiekzaal aan de westzijde uitgebreid met een buiten de bescherming vallende éénlaags aanbouw onder lessenaarsdak.

Omschrijving.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het deels onderkelderde scheikundelokaal heeft een globaal rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag onder een plat dak. De gevels zijn uitgevoerd in baksteen met een hardstenen dorpellijst. De langgerekte westelijke gevel telt tien traveeën. De lokalen zijn voorzien van hoge T-ramen met achtruits bovenlicht. De vijfde en zesde travee van links springen licht voor het gevelvlak uit: hierin links de ingang van het scheikundelokaal. Deze bestaat uit een dubbele beglaasde deur met twaalfruits bovenlicht, voorafgegaan door een hardstenen stoep. Rechts hiervan een breed drielichtsvenster, waarvan de bovenlichten zijn voorzien van een kleine roedenverdeling. In de nog sterker voor het gevelvlak uitspringende vierde travee eveneens een drielichtsvenster met kleine roedenverdeling in de bovenlichten.

De noordelijke, oostelijke en zuidelijke gevels van het scheikundelokaal zijn vensterloos.

De tweelaags gymnastiekzaal/conciërgewoning heeft een globaal L-vormige plattegrond. Het gebouw heeft een gymnastiekzaal op rechthoekige plattegrond, met hierboven een tekenlokaal. Zadeldak, gedekt met leien. De smallere, lagere haaks hierop geplaatste aanbouw voor de conciërgewoning, deels één-, deels tweelaags, heeft eveneens een rechthoekige plattegrond. Zadeldak, gedekt met leien. Brede dakkapel met een vijftal vierruits ramen. De gevels zijn opgetrokken in baksteen met natuurstenen water- en dorpellijsten. Smeedijzeren sierankers. In het midden van de zuidgevel, direct links van de aanbouw voor de conciërgewoning, de ingang van de gymnastiekzaal. Ter hoogte van de gangen tegen de zuidgevel smalle éénruits vensters onder ontlastingsboog: ter hoogte van het trappenhuis volgen deze de trap in klimmende lijn. Geheel rechts de conciërgewoning. T-vensters met drieruits bovenlicht onder ontlastingsbogen en kleine keldervensters.

De oostelijke gevel van de conciërgewoning heeft geheel rechts en ingangspartij, bestaande uit een houten paneeldeur met bovenlicht onder ontlastingsboog. Links, aansluitend op de deur een venster met zesruits bovenlicht. Geheel links t.p.v. de woonkamer een dubbele beglaasde tuindeur met drieruits bovenlicht en hardstenen stoep.

Rechts de kopgevel van de gymnastiekzaal: hierin links resten van een voormalige aanbouw, met rechts hiervan een tweeruits toiletraam. Hierboven een T-venster met drieruits bovenlicht onder ontlastingsboog. Rechts, t.p.v. de zaal een groot zesdelig venster met tweeruits ramen onder ontlastingsboog.

Ter hoogte van het tekenlokaal vier- en zesruits ramen met drieruits bovenlicht onder ontlastingsboog. Stalen kozijnen. Het meest linkse raam gewijzigd. De noordelijke gevel heeft op de begane grond hoge achtruits vensters met stalen kozijnen. Op de bovenverdieping vierruits T-vensters met drieruits bovenlicht.

De vensterloze westelijke kopgevel gaat op de begane grond gedeeltelijk schuil onder een éénlaags aanbouw uit 1951. Hierboven, geheel rechts een uitbouw voor toiletblokken in het trappenhuis met spleetvensters onder keperboog.

Het inwendige van de gymnastiekzaal/tekenzaal met conciërgewoning toont nog grotendeels de oorspronkelijke indeling. Gang/trappenhuis tegen de zuidelijke zijde van het pand. Aan de noordzijde op de begane grond de gymnastiekzaal, op de verdieping drie tekenlokalen. De conciërgewoning heeft op de begane grond aan de zuidzijde de woonkamer. Ten noorden hiervan de keuken, uitkomend op de gang met trap. Drie slaapkamers op bovenverdieping.

Van het oorspronkelijke interieur resteert nog een groot aantal elementen. In de conciërgewoning houten vloeren en paneellambrizingen. In het trappenhuis van de gymzaal een hardstenen trap met smeedijzeren balustrade, meerkleurige tegelvloer. Hardhouten vloeren in tekenlokalen. In het tekenlokaal een open kap met verbeterde Hollandse spanten en ijzeren trekstangen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering.

Het scheikundelokaal, behorend bij de Rijks HBS, is van algemeen belang. Het scheikundelokaal bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling; als bijgebouw van de Rijks HBS vormt het een illustratie van de ontwikkelingen in het hoger onderwijs aan het begin van deze eeuw. Het scheikundelokaal bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van het Rijks HBS-complex, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het scheikundelokaal is tot slot van belang vanwege de gaafheid en vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

De GYMNASSTIEKZAAL annex CONCIËRGEWONING (Complexonderdeel 3)

De gymnastiekzaal/conciërgewoning behorend bij de Rijks HBS is van algemeen belang. Het pand heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling; als onderdeel van het Rijks HBS-complex illustreert het de ontwikkelingen in het hoger onderwijs aan het begin van deze eeuw. De losstaande gymnastiekzaal met tekenlokaal en conciërgewoning vormt als bijgebouw van een school voor hoger onderwijs een illustratie van een typologische ontwikkeling. Het gebouw heeft architectuurhistorische waarde als redelijk gave representant van de rijksarchitectuur aan het begin van deze eeuw. Het object bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van het Rijks HBS-complex, dat cultuurhistorisch van nationaal belang is. De gymnastiekzaal/tekenzaal en conciërgewoning is tot slot van belang vanwege gaafheid en vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Sport, recreatie, vereniging en horeca

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Sport en recreatie

Onderwijs en wetenschap

Functie

Sportzaal

Schoolbarak

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument